

ÅRSRAPPORT 2022

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

Museene i Sør-Trøndelag (MiST) er en av regionens største kulturinstitusjoner og består av 12 museer og 32 besøkssteder.

Her finner du oss

- Kulturhistorie
- Kysthistorie
- Musikk
- Kunst

*Beregnet reisetid med bil fra Trondheim

Rindal skimuseum

Trondheim kunstmuseum

Innhold

Forord	5
Visjon og mål	6
Styret	6
Milepæler og større oppgaver i 2022	9
Museene	
Ringve Musikkmuseum	10
Rockheim	12
Sverresborg Trøndelag Folkemuseum	14
Rørosmuseet	16
Orkla Industrimuseum	18
Norsk Døvemuseum	20
Rindal skimuseum	22
Trondheim kunstmuseum	24
Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum	26
Museet Kystens Arv	28
Kystmuseet i Sør-Trøndelag	30
Trondhjems Sjøfartsmuseum	32
Samfunnsoppdrag og samfunnsrolle	34
Solid kunnskapsproduksjon	36
Relevant formidling	38
Helhetlig samlingsutvikling og trygg ivaretagelse	40
Aktiv samhandling	42
Organisasjonen	44

Direktørens forord

Museenes samfunnsoppdrag er komplekst og sammensatt. Det er spennende, samtidig som det utfordrer oss hver eneste dag. Vår visjon – **vi forteller historien, utfordrer samtida, preger framtida** – illustrerer denne sammensatte rollen.

Museene i Sør-Trøndelag, MiST, er landets tredje største museumsorganisasjon og kanskje den mest komplekse når det gjelder samlinger og formidlingsansvar. Dette ansvaret ivaretas ved våre tolv museer og 32 besøkssteder.

Trøndelag har en rik og mangfoldig historie, noe museene dermed også gjenspeiler: industri- og bergverkhistorie, kulturhistorie, musikkhistorie, kyst- og havbrukshistorie og kystkultur, visuell kunst og kunsthåndverk, døve og hørselshemmedes historie, samferdselshistorie, bygningsvern, samisk historie, skihistorie og verdensarv.

I denne kortversjonen av årsrapporten har vi valgt å la de hvert av de tolv museene få skrive om ett av temaene de har arbeidet med i 2022. Dette har vi gjort for å vise mangfoldet i aktiviteten og i vårt samfunnsoppdrag.

Året 2022 presenteres deretter gjennom sentrale overskrifter fra Museumsmeldingen og fra den nye strategiske handlingsplanen MiST har arbeidet med å utforme for årene 2023–2026. MiST forholder seg til FNs bærekraftsmål og har valgt ut fire av de målene organisasjonen særlig skal bidra til å realisere:

Mål 16: Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

Mål 3: God helse og livskvalitet

Mål 4: God utdanning

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Museumsvirksomhet krever et mangfold av fortellinger og stemmer. Dette fordrer at vi kontinuerlig jobber med kunnskapsutvikling knyttet til både den materielle og den immaterielle kulturarven. Flere av dagens klima- og miljøutfordringer krever håndtering som historien kan bidra med løsninger på. Vi har et felles ansvar for å løfte frem den tause kunnskapen som ofte finnes i erfaringsbasert kunnskap.

Våre museer skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn, kjønn, funksjonsevne, religion, legning og alder. Vårt samfunnsoppdrag skal være omfattende og krevende og utfordre oss i det løpende arbeidet. Mangfold og inkludering har vært prioritert gjennom flere år.

Museumsmeldingen¹ slår fast: «At musea våre er sentrale aktører i den grunnleggjande infrastrukturen for demokrati og frie ytringar, står fast.»

Dette er kanskje viktigere enn noen gang, og det legger en overordnet føring for vårt samfunnsoppdrag.

Administrerende direktør
Karen Espelund

¹ Meld. St. 23 (2020–2021) Musea i samfunnet *Tillit, ting og tid*.

Visjon og mål

Visjon: MiST – vi forteller historien, utfordrer samtida og preger framtida.

Verdier: I MiST skal vi være modige, inkluderende, skapende og troverdige.

Premiss: I MiST mener vi at kunsten og kulturarven er vegvisere mot en ukjent framtid og referansepunktet til fortida. Vår oppgave ligger i å skape spennende møter mellom fortid, nåtid og fremtid. Vi skal ta vare på og formidle både kulturarven og samtidskunsten, og gjennom dette fremstå som en aktiv samfunnsaktør. Vi skal gjennom kunnskap, inkludering og engasjement være en aktiv deltaker i den nasjonale kulturpolitikken.

Hovedmål: Museene i Sør-Trøndelag AS skal gjennom sine enheter og samlinger berike samfunnet med kunnskap, forståelse og opplevelse. Museene i Sør-Trøndelag AS skal tilstrebe god tilgjengelighet til museenes samlinger og kompetanse. Basisfunksjonene innsamling, bevaring, forskning og formidling skal være preget av høy kvalitet og sterke fagmiljøer i god kontakt med kolleger nasjonalt og internasjonalt. Museene i Sør-Trøndelag AS skal videreføre og utvikle driften ved enhetene som inngår i selskapet og handle i samsvar med ICOMs museumsetiske retningslinjer.

STYRET I MiST

Styreleder: Ellen T. Kligenberg

Nestleder: Birger Milian Myraunet

Styremedlem: Jorid Midtlyng

Styremedlem: Henrik Zipsane

Styremedlem: Marianne Skjulhaug

Styremedlem: Turid Nilsen (ansattvalgt)

Vara: Jenny Fjellheim (ansattvalgt)

Styremedlem: Annabella Skagen (ansattvalgt)

Vara: Atle Fredagsvik (ansattvalgt)

1. Vara: Dag Olav Løseth

2. Vara: Anniken Storhaug

*Vi forteller historien,
utfordrer samtida
og preger framtida!*

Foto: Stine Aasløkk

Milepæler og større oppgaver i 2022

I et tilnærmet normalår har aktiviteten i alle MiST-museene vist en flott utvikling både i omfang og i kvalitet, med nesten 400 000 besøkende totalt. Kjerneoppgavene – solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretaking og aktiv samhandling – er basis for virksomheten.

MiST sin nye strategiske handlingsplan for årene 2023–2026 har vært grunnlaget for en rekke interne prosesser. Ambisjonen var å oppnå følgende:

- tydeliggjøre MiST sin rolle og vårt samfunnsoppdrag
- tydeliggjøre kjerneoppgavene
- skape eierskap til strategien hos ansatte
- skape eierskap hos eierne
- skape engasjement i interessentlandskapet vårt
- fremstå ryddig og med tydelige mål
- skape tydelig sammenheng mellom MiSTs overordnede mål og museenes virksomhet
- sikre en plan med et sterkt eksternt fokus

I 2022 ble en ny milepæl nådd med åpningen av nytt bygg ved Orkla Industrimuseum. Bygget huser verkstedfunksjonene for museumsjernbanen, oppstillingsplass for vognmateriell, magasin og arkiv, samt nye kontorlokaler for museets ansatte.

Året har vært preget av mange store oppgaver:

- MiST har bidratt med stor innsats i Trondheim kommunes arbeid med konseptvalg-utredning for nytt museum for kunst og form som bygger på MiST sin egen utredning ferdigstilt i desember 2021.
- Verdensarvoppgavet krever mer utstillingsplass ved Rørosmuseet, og et bearbeidet investeringsprosjekt for ombygging av Smelthytta og nybygg på Kokshustomta ble ferdigstilt ved nyttår.
- Prosessen med å få Kystmuseet på Hitra autorisert som Norsk Havbruksmuseum pågår uten at det er oppnådd gjennomslag så langt i Nærings- og fiskeridepartementet.
- Byavdelingen ved Sverresborg er nå tilnærmet ferdigstilt – også det en milepæl.
- 2022 var det Skeivt kulturår. Spesielt Trondheim kunstmuseum markerte året med sin utstilling «The Future is _____» og flere arrangementer. Rørosmuseet markerte Skeivt kulturår med en egenprodusert utstilling, «Blanke ark», med utfordring av regionens historieforståelse i fokus.
- Ny basisutstilling, «Lydspor», åpnet på Ringve.

Ringve – Norges musikkmuseum

Ringve Musikkmuseum og Rockheim – Det nasjonale museet for populærmusikk ble ett museum i 2021, med én felles organisasjon og to besøkssteder med hver sin faglige identitet.

Det sammenslåtte musikkmuseet har et overordnet nasjonalt ansvar for norsk musikkhistorie og musikkinstrumenter. Samfunnsoppdraget omfatter innsamling, forvaltning og formidling av Norges materielle, immaterielle og digitale musikkulturarv. Samlingene rommer i dag over 25 000 gjenstander og arkivalier, lyd- og bildemateriale i ulike fysiske og digitale formater. Museets øvrige satsingsområder omfatter kunnskapsutvikling, mangfoldsarbeid, formidling til barn og unge samt innovativ utstillingsteknologi.

Ringve er en del av det historiske kulturlandskapet på Lade i Trondheim, og ligger omgitt av Ringve botaniske hage (NTNU). Musikkmuseet åpnet i 1952 med instrumenter fra hele verden. Levende musikk og spillende omvisere står sentralt i Ringves formidling av den lange musikkhistorien.

Lydspor

Ringve Musikkmuseum åpnet den nye basisutstillingen «Lydspor» 3. juni 2022. Den tar utgangspunkt i museets samling og viser noe av både bredden og dybden i de fortellingene samlingen rommer. Med ca. 350 instrumenter fra samlingen gis publikum nye blikk på musikkinstrumenter, noter, arkiv og musikkteknologi. Fortellingen tar utgangspunkt i rytmer, klanger og musikalske uttrykk som hører til menneskekroppen, og musikken som bor i oss alle. Utstillingen undersøker både hvordan instrumenter bygges, hvordan musikalske uttrykk påvirker hverandre over tid og rom, og hvordan musikkinstrumentene forteller om musikken i kulturen og samfunnet. Dessuten har utstillingen fått en ny scene for intimkonserter og et åpent konserveringsverksted der publikum kan se hvordan museet jobber med samlingen. Prosjektet var stort og omfattende og krevde innsats fra hele organisasjonen. Utstillingsprosesser skaper ny kunnskap og gir nye forståelser. Gjennom utstillingsarbeidet har man skaffet seg ny kunnskap om gjenstander og bedre oversikt over egen samling. Ikke minst har man fått ryddet opp i språkbruk og forståelser av gjenstander som har vært preget av andres tiders syn på urfolk og kulturer i andre verdensdeler. Både Digitalt Museum og oppdateringer i Primus har fått en større gjennomgang i prosjektet. Sammenslåingen av Ringve og Rockheim i 2021 gjorde at staben ble større, og at man fikk inn nye perspektiver og ny teknologisk kompetanse. Dette løftet utstillingen til nye høyder og kommer publikum til gode i form av musikk, tekster, gjenstander og interaktive installasjoner.

«Lydspor» skal være en utstilling med levende formidling. Den nye scenen var arena for Ukas musiker, som ble gjennomført på Ringve Musikkmuseum i seks uker om sommeren. Dette er et residens-program for musikere under utdanning, der de spiller to konserter seks dager i uken. Museet programmerer med et mangfold av instrumenter og stilarter, men musikerne kuraterer selv konserten, der de også må snakke om musikken sin eller instrumentet sitt. Studentene får betalt og blir fulgt opp av museets formidlingsavdeling. Ukas musiker skal reflektere mangfoldet av instrumenter i utstillingen, men det skal også være en arena for fremtidens utøvende musikere. Målet er at dette skal bli en attraktiv arena for unge musikere i Norge, og at det skal være en måte å aktivisere en basisutstilling på i mange år fremover.

Fra utstillingen «Lydspor». Foto: Wil Lee-Wright

TICKETS AT KYLLERTAK.COM

S VAULAR
RID S • ARIF
MICHAEL KIWANUKA
KAMELEN • DAVE
BOY PABLO
MYRA • JUNGLEPUSSY
DÅRLIG VANE • 9 GRADER NORD
JADE BIRD • CHARLOTTE
ZUPERMARIA

Vinj
Månefesti
Treungenfesti
Fjordfe
Pste
Parkenfesti
Berg

BILLETT I DAG!
BERGENFEST.NO
REDAG 12.6
RA LARSSO
EZINANDO
IE NICOLA
CINEMA CLU
DE LERC
AN • RU
HAG
TROM

Fra utstillingen «Mitt stille land». Foto: Wil Lee-Wright

Rockheim – Norges musikkmuseum

Rockheim – Det nasjonale museet for populærmusikk og Ringve Musikkmuseum ble ett museum i 2021, med én felles organisasjon og to besøkssteder med hver sin faglige identitet.

Det sammenslåtte musikkmuseet har et overordnet nasjonalt ansvar for norsk musikkhistorie og musikkinstrumenter. Samfunnsoppdraget omfatter innsamling, forvaltning og formidling av Norges materielle, immaterielle og digitale musikkulturarv. Samlingene rommer i dag over 25 000 gjenstander og arkivalier, lyd- og bildemateriale i ulike fysiske og digitale formater. Museets øvrige satsingsområder omfatter kunnskapsutvikling, mangfoldsarbeid, formidling til barn og unge samt innovativ utstillingsteknologi.

Rockheim åpnet i 2010 i det tidligere Mellageret på Brattørkaia i Trondheim, hvor den karakteristiske lysboksen på toppen er blitt et landemerke. Museet fokuserer på norsk populærmusikk, og tilbyr utstillinger og opplevelser som gir innsikt i musikkens kulturelle betydning i nyere tid.

Mitt stille land

På Rockheim åpnet utstillingen «Mitt stille land» i november 2022. Den handler om konserter som sosiale opplevelser og undersøker hva som skjedde med oss da scenene stengte under pandemien. Rockheim skal jobbe med både nær fortid og samtid. Det var derfor viktig å si noe om musikkens rolle i samfunnet gjennom å se på hva som skjedde da de fysiske konsertene forsvant under pandemien. Tematikken går rett inn i museets samfunnsoppdrag knyttet til å være en stemme i storsamfunnet på vegne av musikken. Opprinnelig var dette en nettutstilling som i samarbeid med det kreative utviklingsselskapet ablemagic og lysdesigner Pekka Stokke ble gjort om til en utstilling som inviterer publikum til å dele og delta med sine meninger på Rockheim. Utstillingen inneholder også en mengde plakater for konserter og festivaler som ble avlyst. Gjennom å samle inn de digitale trykkfilene er det gjort et stykke samtidsdokumentasjon, i tillegg til at dette materialet utfordrer autentisitetetsbegrepet på museet. Hva er den ekte tingen som bevares og formidles? Den digitale filen eller våre opptrykk av plakaterne eller begge deler? Bildene fra nettutstillingen er også innkjøpt til museets samling og blir på den måten også et kildegrunnlag for seinere forskning og formidling.

Ringve/Rockheim har laget en FoU-plan i 2022, og har også jobbet systematisk med Kunnskapslab som en møteplass og et verktøy for kunnskapsproduksjon. Det er en sammenheng mellom dette og hvordan man både kuraterer og formidler utstillingene. Det er et mål at utstillingsproduksjoner også skal være kunnskapsproduksjon – enten i form av kunnskap om det som stilles ut, eller kunnskap om formspråk og formidlingsgrep. I denne utstillingen har Pekka Stokke laget en stor, romlig lysinstallasjon som skal fange essensen av en konsertopplevelse. Dette er et uvanlig grep på Rockheim, og fremstår mer som en kunstinntallasjon enn en tradisjonell faktabasert utstilling. Evalueringen av dette blir viktig og skal gi kunnskap som skal brukes til å utvikle formspråk og interaktive løsninger i fremtidige utstillinger.

«Mitt stille land» har også fått god medieomtale i form av en kronikk på NRK Ytring som fikk god spredning i sosiale medier. Musikklivet på NRK P2 og Nitimen plukket også opp saken, og i tillegg kom det et stort oppslag i Adresseavisen. Slik når museet ut både lokalt og nasjonalt, og oppfyller dermed Ringve/Rockheim sitt mål om å øke rekkevidden på sin formidling og ta det nasjonale oppdraget på alvor.

Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

er et av landets største kulturhistoriske museer. Det første initiativet til et bygningshistorisk museum i Trondheim ble tatt i 1909, og i 1913 ble Bygningsmuseet for Trondhjem og Trøndelag stiftet. Året etter ble området rundt ruinene av kong Sverres borg fra 1182–83 tatt i bruk som tomt for det nye friluftsmuseet.

Museets formål er å ivareta kulturgods fra det trønderske kulturområdet, fortrinnsvis fra etterreformatorisk tid og frem til våre dager. Museet har mer enn 120 registrerte antikvariske bygninger fra 1700- og 1800-tallet, og de 80 som er oppført, viser et tverrsnitt av trøndersk byggeskikk. I tillegg finnes Haltdalen stavkirke fra om lag 1170. Museet har store gjenstandssamlinger, arkivmateriale og et omfattende historisk fotoarkiv, og det tematiserer sin formidling rundt begrepene Byen, Bygda og Borgen.

Sverresborg har driftsansvar for Norsk Døvemuseum, Trondhjems Sjøfartsmuseum og SDS Hansteen.

Arena for livslang læring

I friluftsmuseet er det mye aktivitet som de færreste vanligvis forbinder med et museum. Sverresborg er en *arena for livslang læring*, delvis ved at formidlingen og programmet er tilpasset alle aldre og hele livsløpet, men også ved at museet brukes som utgangspunkt for aktiviteter for ulike grupper i alle aldre og ulike livssituasjoner.

Sverrestunet åpne barnehage fylte 15 år i 2022. Dette er en kommunalt støttet barnehage som holder åpent fire dager i uka, og som er et gratis tilbud for barn sammen med foreldre eller besteforeldre. Denne kulturhistoriske barnehagen holder til i trønderlåna Nesset fra Meråker, hvor interiør og rekvisita er fra begynnelsen av 1900-tallet. I lyset fra parafinlamper og stearinlys fortelles eventyr, det synges gamle sanger og leses rim og regler. Barna får leke med kasseroller og sleiver fra kjøkkenskapet og gamle leker fra oldemors tid, og det serveres suppe tilberedt i grua. I fjøset finnes et lekefjøs med dyr av tre og en «gårdsbutikk». En eventyrsti med de norske eventyrfigurene hører også med i barnehagens pedagogiske tilbud og formidling.

Trønderrosene er en gruppe ungdommer og unge voksne, totalt åtte personer. Dette er mennesker med ulik grad av funksjonsnedsetting som har sin faste arbeidsplass på museet, sammen med sine arbeidsledere. Museet har vært arbeidsarena i mange år gjennom samarbeidet med Byåsen bo- og aktivitetstilbud i Trondheim kommune. Arbeidstakerne har blitt en selvsagt del av staben og et verdifullt tilskudd til arbeidsmiljøet. De har faste oppgaver med mating og stell av gårdsdyr, snekring av grisebinger og gjerder samt avfallshåndtering. De hjelper også til med forefallende arbeid. *Aktiv i bedrift* er et innovativt prosjekt, der perspektivet fra bruker og mottaker av tjenester vendes til medarbeider og ressurs for bedriften. Arbeidstakerne opplever at de bidrar i arbeidslivet, og føler mestring og utvikling.

Trøndelag folkemuseums venner har flere arbeidsgrupper der frivillige bidrar til museets ve og vel. Dette er gjerne pensjonister som har tid til overs og kunnskap de vil dele med ansatte og besøkende. De bruker også museet og det frivillige arbeidet aktivt som sin sosiale arena. Landskapspleiegruppa (LPG) møtes til utearbeid tre dager hver uke. De pleier vegetasjon, kapper ved og snekrer. En annen gruppe er *Motorkameratene*, som møtes én kveld i uka for å restaurere traktorer og landbruksmaskiner.

Foto: Wil Lee-Wright

Foto: Rørosmuseet

Rørosmuseet

ble etablert i 1930 og arbeider med de kulturhistoriske verdiene i Røros-distriktet. Museet har et faglig ansvar for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen, sørsamisk kulturhistorie, gruve- og bergverkshistorie, bygningsvern og natur- og kulturhistorie i Røros-området.

Rørosmuseet har en betydelig samling av gjenstander, foto, kart, tegninger og arkivmateriale, der deler av samlingen har tilhørt Røros Kobberverk. I tillegg til et trettittalls bygninger i museets eie forvalter museet over femti bygninger og tekniske anlegg etter kobberverket, deriblant 4,5 km² kulturlandskap. Museet har følgende besøkssteder: Olavsgruva, Smelthytta, Doktor-tjønna, Sleggveien, Storwartz, Bygningsvernsenteret og Pressemuseet Fjeld-Ljom, samt Bergstadvandring og omvisninger på Ratvolden og i Røros kirke.

Samisk historie i verdensarven

Som museum og verdensarvsenter byr Rørosmuseet på en mangfoldig formidling om regionen gjennom sine mange besøkssteder. Røros som industrisentrum var en smelting av ulike kulturer og kunnskap, noe som preger kulturarven i ettertid. Dette er også et samisk område med reindrift som en viktig primærnæring, og den rørossamiske historien er en betydningsfull del av museets fagområde.

Røros, Plaassja på sørsamisk, ligger sentralt i det rørossamiske området. Her har den samiske befolkningen levd side om side med et bergverkssamfunn siden midten av 1600-tallet. Samvirket og utfordringene knyttet til dette er en viktig side av historien. Samisk historie har vært en del av museets fagområde siden 1930-tallet, med en samisk fagstilling siden 2002. Museet arbeider bredt med samisk historie gjennom utstillinger, innsamling av dokumentasjon, skoleformidling og arrangementer. Museet er medarrangør av kulturfestivalen Raasten Rastah.

I 2022 lanserte Rørosmuseet audioguiden Saemien histovrije Bierjestaaresne – Samisk historie i Bergstaden. Den gir et spennende innblikk i en del av røroshistorien som er mindre kjent, og er tilgjengelig på norsk, sørsamisk og engelsk. Røros bergstad har vært av stor betydning for samene i området, og samenes virksomhet har i sin tur vært viktig for den øvrige befolkningen i Røros. Handel, offentlig administrasjon, kirkegang og politisk virksomhet er relevante stikkord. Historiene har imidlertid ikke satt mange spor i form av synlige kulturminner. I Rørosmuseets samlinger finnes likevel kilder som belyser noe av den samiske virksomheten i bergstaden, og den digitale guiden er en måte å få ut kunnskapen om historien på.

I 2018 ble Røros kommune forvaltningskommune for samisk språk, og de siste årene har sørsamisk språk kommet mer i fokus. Språket er rødlistet, og museet har en viktig rolle i å bidra til at språket blir brukt og synliggjort. Den samiske befolkningen har få steder der de møter sitt eget språk, og museet kan bidra med språkarrangementer og nye tekster på sørsamisk. I 2022 har museet hatt flere slike språkarrangementer, og i årboka *Fjell-Folk / Vaerien Almetjh* er en av artiklene også gjengitt på sørsamisk.

2022 har vært et år hvor museet har løftet frem de glemte og fortiede historiene. Utstillingene «Blanke ark» om skeiv historie og «Hvem eier historien?» om sørsamisk historie har begge utfordret historieforståelsen og bidratt til kunnskap om det som har blitt fortiet av samfunnet. Utstillingen «Hvem eier historien?» er produsert av NTNU Vitenskapsmuseet. Den stiller spørsmål ved den tradisjonelle historiefortellingen om samisk historie i Trøndelag, og presenterer nyere kunnskap og kilder til samisk historie.

Orkla Industrimuseum

ble stiftet i 1986 under navnet Museene på Løkken. Den 333 år lange bergverksdriften på Løkken Verk står i sentrum for virksomheten. Museet ivaretar industrielle tekniske kulturminner i Orkland kommune og formidler industri-, teknologi- og arbeiderhistorie. Museet har tilrettelagte omvisninger i Gammelgruva og faste og temporære utstillinger i museets lokaler i sentrum på Løkken Verk. Museet drifter og vedlikeholder Thamshavnbanen som museumsjernbane. Banen, som var landets første elektriske jernbane, ble bygd for å frakte malm fra gruvene til utskipningshavna på Orkanger. Museet har ansvar for infrastruktur og togmateriell, samt 22 bygninger, store gjenstands- og fotosamlinger og privatarkiv.

Orkla Industrimuseum har formidlingsansvar på Meldal bygdemuseum og ansvar for Rindal skimuseum.

Nytt verksted og arkivrom på Orkla Industrimuseum

Moderne og funksjonelle verkstedarealer for Thamshavnbanen, samt nytt arkivrom, er blant funksjonene Orkla Industrimuseum har fått på plass i sitt nye museumsanlegg på Løkken Verk. I tillegg rommer nybygget også kontorlokaler, garderober og et lite nærmagasinet for gjenstandsoppbevaring. Museumsdirektør Are Hilstad sier at det nye museumsanlegget er et fenomenalt godt utgangspunkt for å videreutvikle Orkla Industrimuseum, men legger samtidig ikke skjul på at det har vært et nødvendig løft for at museet kan ivareta sitt samfunnsoppdrag i årene som kommer. «Nå har vi gode arbeidsforhold for de ansatte, og vi har egnede lokaler for bevaring av viktige museale og historiske objekter – ikke minst det unike togmateriellet for Norges første elektriske jernbane», sier Hilstad.

Hele byggeprosjektet til Orkla Industrimuseum har hatt et budsjett på 115 millioner kroner, og så langt ser det ut til at man kommer innenfor den investeringsrammen. De første planene om et nytt verkstedbygg er 12–15 år gamle, men planene om å realisere verkstedbygget i et felles bygg med øvrige funksjoner for museet på dagens museums-tomt ble lansert i 2012. Det har altså vært en ti år lang prosess før man den 25. juni 2022 offisielt kunne åpne nybygget.

Ansatte ved Orkla Industrimuseum har i alle år kjent på hvor krevende det er å drive vedlikehold på en over hundre år gammel jernbane og togmateriell som er like gammelt. Med de nye verkstedarealene er utgangspunktet for å gjøre denne jobben på en god måte, et helt annet enn tidligere.

Orkla Industrimuseum har overtatt privatarkivene etter Orkla Grube-Aktiebolag, med alle dets datterselskaper. I museets nye anlegg er det derfor også bygget et eget arkivrom som tilfredsstillende alle tekniske krav til arkivbygg, med tanke på brannsikring, temperatur og luftfuktighet. Tidligere museumsdirektør Torbjørn Lefstad omtalte dette som «hjernen i museet» under sin tale på åpningsarrangementet. Mye av kunnskapen og dokumentasjonen av den unike industrielle utviklingen i regionen, særlig fra starten av 1900-tallet og utover, ligger i dette arkivmaterialet.

Are Hilstad legger til at arkivrom i egne lokaler på Løkken understøtter MiST sin strategi om at Orkla Industrimuseum skal være et regionalt kunnskapssenter for industrihistorie.

Nytt magasin hos Orkla Industrimuseum. Foto: Orkla Industrimuseum

Foto: Wil Lee-Wright

Norsk Døvemuseum

er et nasjonalt museum for hørselshemmedes kultur og historie. Museet ligger i den gamle døvskolen, det tradisjonsrike Rødbygget i Bispegata 9b i Trondheim. Norsk Døvemuseums hovedoppgave er å ivareta og formidle historien til hørselshemmede fra hele landet, og gjennom dette synliggjøre en minoritetsgruppe i det norske samfunnet. Museet er et kulturelt møtested mellom hørende og døve, der kommunikasjon og forståelse er i fokus.

På museets hjemmeside finnes fakta og fagstoff om temaer relatert til døve og hørselshemmede, samt håndbøker om tilgjengelighet. Museets samlinger inneholder blant annet læremateriell og tekniske hjelpemidler, og disse samlingene er digitalt tilgjengelige på DigitaltMuseum.

Kampen for medborgerskap

Norsk Døvemuseum har denne høsten utviklet nye formidlingsopplegg, med «Kampen for medborgerskap» som et av høydepunktene. Målet her er å fremme kritisk tenkning og læring om døves historie og kultur. Utgangspunktet er det tverrfaglige temaet «demokrati og medborgerskap» fra læreplanverket, som skaper refleksjon og dialog om døves kamp for myndiggjøring og rettigheter i fortid, nåtid og fremtid.

Elevene får undersøke og lære gjennom utforskende gruppearbeid med historiske primærkilder, utvalgte objekter og fotografier, samt utstillingsrommene. For å gjøre formidlingen relevant får elevene reflektere rundt menneskers muligheter til deltakelse og medvirkning, med utgangspunkt i hvordan samfunnet har forstått og behandlet døve før og nå. I fellesskap reflekterer de rundt hvilke mulighetsrom man som medmenneske har til å bidra til styrking av døves rett til medborgerskap i fremtiden. Her aktualiseres også den nye språkloven som trådte i kraft i 2022, der norsk tegnspråk har fått status som minoritetsspråk.

Formidlerne ved Døvemuseet har opplevd at dette opplegget tilrettelegger for gode refleksjoner med elev- og studentgrupper. Det oppleves som særlig nyttig for grupper fra relevante profesjonsutdanninger, eksempelvis barne- og ungdomsarbeidere, lærerstudenter samt studenter fra tegnspråk- og tolkeutdanningen. Døvemuseet ønsker at museets formidling skal bidra til aktiv samhandling og bevisstgjøring knyttet til det ansvaret som ligger i de yrkene de aktuelle elev- og studentgruppene skal arbeide innenfor.

Ansatte ved museet arbeider med å etablere dialog og samarbeid med disse utdanningsprogrammene, slik at museet i stadig økende grad synliggjøres og styrkes som alternativ læringsarena.

Rindal skimuseum

Museet het tidligere Rindal bygdemuseum og var opprinnelig et friluftsmuseum med femten bygninger fra området, blant annet ei trønderlån, trøskarlåve, smie og husmannsplass. I 2014 ble det åpnet skimuseum i Heggemsfjøset, og museet skiftet navn til Rindal skimuseum. Her presenteres skimakertradisjonene som Rindal er kjent for, fra lokal håndverkstradisjon til industriproduksjon. Even Landsem, gründeren som grunnla Landsem skifabrikk og utviklet den til å bli Rindals største arbeidsplass, har fått en sentral plass i utstillingene. Videre omfatter utstillingene en stor samling av Landsem vinterski, som for eksempel de Magne Myrmo brukte da han i Lahti i 1974 ble siste verdensmester på treski. Det gamle Heggemsfjøset representerer et typisk trekk ved nordmørsk byggeskikk og har en naturlig plass i museumstunet.

Museet ble nominert til Statens byggeskikkpris i 2015 og til European Museum of the Year i 2017.

Sigurd Røen – den første offisielle verdensmester på ski

Ved Rindal skimuseum har 2022 stått i Sigurd Røens navn. Rindalingen kom hjem fra det første offisielle verdensmesterskapet på ski i Chamonix i 1937, med to gullmedaljer i kombinert og stafett. I anledning 85-årsjubileet for dette har skimuseet både laget en egen utstilling med premiesamlingen til Røen og fått utgitt bok om bygdas største skihelt.

Boka *Sigurd Røen fra Rindal – dobbelt verdensmester på ski 1937* er skrevet av Thor Gotaas, kjent for sine mange bokverk fra norsk skihistorie. Mange er intervjuet, og bilder og annet bakgrunnsmateriale er innhentet. Forfatteren presenterte boka med foredrag ved museets sommeråpning i juni. Økonomisk støtte fra Rindal heimbygdlag, Rindal skimuseums venneforening, Rindal kommune og Rindal Sparebank gjorde bokprosjektet mulig.

Det lyktes museet å få låne inn – fra Sigurd Røens barn – den komplette premiesamlingen med 209 enheter. Skiheltens barnebarn, Sigurd Røen jr., sto for snorklipping da utstillingen ble åpnet.

I premiesamlingen finnes «Hitlers ærespris i idrett». Dette er en 11 kilo tung bronse-skulptur laget av professor Max Esser på vegne av «der Führer» i 1937. Det tyske skiforbundet hadde invitert til en internasjonal vintersportsuke i Garmisch-Partenkirchen 30. og 31. januar 1937. Her vant Sigurd Røen og fikk utdelt denne meget spesielle æresprisen.

På torget i Rindal står det en statue av Sigurd Røen, et utgangspunkt når skoleelevene får undervisning og omvisning i skimuseet. Det har vært et eget pedagogisk opplegg knyttet til Røen, og rektor John Brønstad uttalte: «Ingen skal gå ut fra Rindal skole uten å vite at Sigurd Røen kom fra Rindal.» I løpet av 2022 har skimuseet også arrangert egne foredragskvelder med temaet «Sigurd Røen», og quizkvelder med lokale spørsmål er også en publikumsaktivitet som har samlet folk på skimuseet.

Premiesamlingen til Sigurd Røen vil vises i skimuseets utstillinger også i sommer-sesongen 2023.

Foto: Rindal skimuseum / arkivfoto

*Fra åpningen av utstillingen «The Future is ____». Lawrence Malstaf, Shrink, 1995.
Performance/installasjon. Utøver: Jetta Frost. Foto: Leif Henrik Hoøen /TKM*

Trondheim kunstmuseum

ble opprettet i 1997 av staten, som med det overtok Trondhjems Kunstforenings galleribygning og samling. Kunstforeningen ble etablert i 1845 etter initiativ fra professor og maler J.C. Dahl. Trondheim kunstmuseum har til formål å skape interesse for, bidra til engasjement og refleksjon og økt kunnskap om billedkunst og andre visuelle uttrykksformer. Museets virksomhet bygger på en rik kunstsamling med tyngdepunkter i norsk gullalder, mellom- og etterkrigstid og samtid. Hovedvekten ligger på tiden etter 1960. Museet er et dokumentasjons- og kompetansesenter for regionen, og skal – så langt det er mulig – søke å fange opp vesentlige nasjonale og internasjonale strømninger. Museet skal bidra til kunstformidling i et nasjonalt nettverk.

Museet har to besøkssteder: TKM Bispegata og TKM Gråmølna.

Fremtiden er ...

«Dette er en utstilling vi aldri kommer til å glemme», konkluderte mine 13 år gamle døtre etter opplevelsen. Og det må jeg virkelig si meg enig i.
Mona Pahle Bjerke, NRK, 27.09.2022.

Publikumsfavoritten «The Future is _____» inviterte publikum til å fantasere om hvordan fremtiden skal bli. Siden utstillingen åpnet i september, har flere tusen publikummere latt seg begeistre av performanser og romlige installasjoner som pirrer sansene, og spekulasjoner om fremtiden.

«The Future is _____» var Trondheim kunstmuseums bidrag til Skeivt kulturår, den nasjonale markeringen av at det var femti år siden straffelovens forbud mot seksuelle handlinger mellom menn (§ 213) ble opphevet. I arbeidet med utstillingen så museet femti år tilbake i tid, og lot seg fascinere av 1970-tallets mange utopiske fremtidsvisjoner fra science fiction-sjangeren og hippiebevegelsen, og ble inspirert til å fantasere om hvordan fremtiden kunne bli. I dag virker det som om fremtidsutopiene blir færre og færre, og bildet som males av fremtiden, minner mer om dystopier. Hvordan kan vi finne tilbake til den solidariske fremtidsoptimismen som fantes på 1970-tallet?

Kan vi leke oss til en bedre verden? Samfunnet vårt er bygd på historiske todelinger, en form for binær logikk. I «The Future is _____» ønsket museet å utfordre en tradisjonell, heteronormativ verdensforståelse gjennom å aktivere hele sanseapparatet. Kunst krever åpenhet og nysgjerrighet, og dette kreves også i møte med spørsmålene i utstillingen. Måten vi ser og opplever verden på, er tillært, og kunst har evnen til å utfordre dette. I leken er vi fri fra språklige rammer, og står friere til å være åpen og nysgjerrig.

Utstillingens tittel står åpen. Publikum har kunnet bruke en spesiallaget ordgenerator til å foreslå hva tittelen skal være: Er fremtiden morsom? Fremmed? Eller noe helt annet? Ved utstillingens slutt vil museet sitte med en database over publikums forslag.

Utstillingen vekker nysgjerrigheten allerede idet man trår inn i resepsjonsområdet: et foruroligende lyd-bilde tilhørende en av videoene monterte i 2. etasje veksler jevnlig med støyen fra en akselererende bil. Hva venter oss når vi går opp trappen?
Mona Gjessing, Kunstavisen, 13.12.2022.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum

er et nasjonalt museum med ansvar for å samle, forvalte og formidle kunsthåndverk og design. Det ble grunnlagt i 1893, og begynte umiddelbart å samle på sin egen samtids kunsthåndverk og design. Art nouveau og «alt» fra Japan var ypperste mote, og disse to fokusområdene er siden blitt forsket på, supplert og stilt ut. I tillegg er fortidens bruksgjenstander og kunsthåndverk, fra antikke oljelamper til barokke drakter og dragesølv, representert med enestående eksemplarer i museets samlinger.

Sammen med organisasjonen Norske Kunsthåndverkere og kunstindustrimuseene i Oslo og Bergen har museet siden 1990 hatt ansvar for Norske Kunsthåndverkeres fond til innkjøp av norsk kunsthåndverk fra samtiden.

Museet har ansvar for formidlingen i Stiftsgården, på Austrått og ved Hannah Ryggen-senteret på Brekstad. Anlegget i Munkegaten er for tiden stengt for publikum, og museet driver Nordenfjeldske Transitt med utstillinger i regionen.

Hannah Ryggen Triennale 2022 – et unikt samarbeid for Kunst-Trondheim

Hannah Ryggen Triennale ble løftet til nye høyder i 2022, da Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum utvidet festivalen og samarbeidet med flere sentrale kunstinstitusjoner i Trondheim og Trøndelag. Hannah Ryggen Triennale er nå i enda større grad blitt en egen institusjon i publikums bevissthet.

Siden 2016 har museet arrangert triennalen som er dedikert til den lokale, og samtidig internasjonalt anerkjente vevkunstneren Hannah Ryggen (1894–1970). Hvert tredje år (derav «triennale») arrangeres utstillinger med hennes verk satt i dialog med nålevende kunstnere. Museet eier verdens største samling av Ryggens kunstverk.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum sto særskilt for den tredelte hovedutstillingen «Anti-monument», som ble vist på TKM Gråmølna på Solsiden, i Hannah Ryggen-senteret på Brekstad og i Austråttborgen på Ørland. I tillegg bidro Trondheim kunstmuseum, Kunsthall Trondheim, K-U-K og Ørland/Bjugn Kunstforening med egne produksjoner, og sammen viste vi dermed åtte utstillinger på sju besøkssteder i Trondheim og på Ørlandet – alle med minst ett verk av Hannah Ryggen inkludert. Førte nålevende kunstnere var representert. Mer enn femti arrangementer – fra boklansering og foredrag til panel-samtaler og spesialomvisninger – foregikk under triennialens 143 visningsdager.

Hannah Ryggen ble også valgt av Olavsfest som årets festivalkunstner. Triennalen ble derfor inkludert i deres program, og Solveig Lønmo, museets prosjektleder og kurator, holdt daglige Hannah Ryggen-byvandring som gikk innom alle triennaleutstillingene. Gjennom hele triennaleperioden erfarte man at stadig nye publikummere fikk øynene opp for verdenskunstneren og hennes tekstile tolkninger av hendelser i samfunnet. Sammen med verk laget av engasjerte kunstnere i vår egen tid sto Ryggens urokkelige tro på fredelig samarbeid og menneskeverd frem som et sterkt og relevant utsagn for samtid og fremtid.

Samarbeidet med de andre institusjonene gjorde ikke bare triennalen mer synlig regionalt, nasjonalt og internasjonalt, det løftet også prosjektet. Det viste at Trondheims kunst- og kulturinstitusjoner ikke er konkurrenter, men gode samarbeidspartnere. Prosjektet mottok støtte fra Fritt Ord, Sparebank1 SMN, Bergesenstiftelsen, Torstein Erbos Gavefond, Norske tekstilkunstnere, Norske Kunstforeninger, Fosen Kraft, Rædergård Entreprenør og Posten Moderne.

Anusheh Zia, *Achillea Millefolium Yarrow Flowers and Grass Tassels* (2022).
Foto: Milan Ognjanovic

Foto: Gunvor Storaas

Museet Kystens Arv

er et kystkulturmuseum etablert i 1986 med immateriell kulturarv og bærekraft i fokus. De faglige ansvarsområdene er fangst og sesongfiskeri med sørtrøndersk deltakelse i og utenfor Trøndelag, klinkbygde båter og kulturuttrykk knyttet til båten: båtbygging, seiling, tekstil, kysthåndverk og handlingsbåren kunnskap innenfor kystkultur. Gjenstandssamlingen og de kulturhistoriske fotoene i samlingen gjenspeiler disse temaene.

Bygging og bruk av den klinkbygde båten, i særlig grad den lokale åfjordsbåten, er sentralt i museets arbeid, og i båtbyggeriet produseres det klinkbygde tradisjonsbåter året rundt.

Museet ligger i Stadsbygd med båtbyggeri, kystgård og publikumsbygg som åpnet i 2017, med utstillinger, båthall og publikumsfasiliteter.

På UNESCOs liste over verneverdig kulturarv

I desember 2021 ble den nordiske klinkbåttradisjonen innskrevet på UNESCOs liste over menneskehetens immaterielle kulturarv, og Museet Kystens Arv er stolt bærer av denne tradisjonen. Innskrivingen har museet feiret et helt år til ende, blant annet gjennom det store arrangementet «Med hjerte for båt» i august. Der ble det vist en mengde lekre tradisjonsbåter som publikum kunne ro, seile, kjøre på strøm eller bare nyte synet av.

I museets båtbyggeri utøves daglig håndverket, og kunnskapen overføres fra generasjon til generasjon. Båtbygging er handlingsoverført kunnskap, der lærlingen lærer ved å herme etter mesteren. Lærlingene tar fagprøve i båtbyggerfaget, ledet av de to båtbyggerne far og sønn Borgfjord. Hele 23 personer har gått sin læretid i båtbyggeriet, og det er bygget 272 båter!

Tradisjonen handler om mer enn å bygge og ta vare på båtene. Den handler også om hvilke materialer som egner seg best, hvor en kan finne og hugge riktige materialer, hvilke verktøy som skal brukes, hvordan båten skal bygges for å bli en god robåt eller seilbåt, hvordan master og seil skal plasseres, hvordan båten skal seiles på havet, og – ikke minst – om vind og vær. Både kystkulturen og den handlingsbårne kunnskapen løftes frem på Museet Kystens Arv. Gjennom bygging og seiling av tradisjonelle klinkbygde båter, gjennom kystfriluftsliv, seminarer, dokumentasjon og bærekraft tar museet vare på denne kulturarven.

Museet har visjoner for fremtidens klinkbåttradisjon og har selv utviklet to helt spesielle bærekraftige utviklingsprosjekter. Det ene er kulturutveksling av klinkbåtbygging mellom to land. En utenlandsk båtbygger inviteres til museet for å bygge sitt lands tradisjonsbåt. Med dette oppnår klinkbåttradisjonen økt status i båtbyggerens hjemland, og besøkende til museet får økt innsikt i et annet lands immaterielle kulturarv.

Det andre er «Den grønne bybåten». Båtbyggeriet laget en tradisjonsbåt med innsatt el-motor for å tilpasse tradisjonsbåtene til en mer moderne og bærekraftig livsstil, hvor man i større grad eier noe sammen. Båten passer spesielt i byene, hvor mange ikke har råd eller tid til egen båt, samtidig som man ønsker en klimavennlig levemåte. Den første el-båten fikk navnet «Elfyrd», og ble gitt til Kystlaget Trondhjem, som nå har gjort den tilgjengelig for turer på fjorden gjennom et båt-kollektiv på ca. 50 medlemmer.

Kystmuseet i Sør-Trøndelag

I 1981 opprettet Hitra kommune Hitra bygdesamling, som i 1994 ble skilt ut som stiftelse under navnet Sørfosen Museum, og som fem år seinere fikk dagens navn. Museet arbeider med nyere tids kystkultur og samtidshistorie. Blant temaene er kombinasjonsbruk, fiskevær, handel og kontakt med markedene, fiske- og hermetikkindustri samt kystnatur. Det nasjonale museumsnettverket for fiskerihistorie og kystkultur har tildelt Kystmuseet et særlig ansvar for å sikre kunnskapen om fremvekst og utvikling av norsk havbruksnæring. Denne næringen dokumenteres og formidles gjennom utstillinger, publikasjoner og publikumsomvisninger på ulike havbruksanlegg og fabrikker. Museet har et omfattende havbruksarkiv.

Kystmuseet har museumsanlegg på Fillan, Sandstad, Dolm og Hemnskjela.

Ordning av Havbruksarkivene

I 2022 kom Kystmuseet endelig ordentlig i gang med ordning av Norsk havbruksarkiv. Havbruksarkivene er en samling arkiv fra den norske oppdrettsnæringen, og består av 350 hyllemeter usortert materiale. Arkivene er gjennom mange år blitt samlet av Kystmuseet i Sør-Trøndelag, og er deponert hos Arkivverket Trondheim.

Arkivsamlingen er bygget på innsamlet materiale som kommer fra hele norskekysten, og setter et spesielt søkelys på oppdrettsnæringens spede begynnelse. Samlingen i sin helhet består av personarkiv, organisasjonsarkiv og bedriftsarkiv fra mer enn sytti ulike aktører.

Arbeidet med ordning av arkivene startet i 2019, og kom skikkelig i gang da museet høsten 2020 fikk bevilget midler til arbeidet i form av en gave fra eierstiftelsen. Hvert arkiv ryddes, samles og registreres individuelt, slik at det blir enkelt å finne frem for forskere og andre interesserte.

Dette er en unik kildesamling om en næring som er jevngammel med oljenæringen. Kystmuseet jobber aktivt med tematikken, og det vil bety mye at arkivet blir lett tilgjengelig og søkbart. Materialet vil bli brukt i alt fra skoleformidling og utstilling til kunnskapsproduksjon og artikkelskriving. Flere utdrag fra arkivet har blitt presentert og skapt interesse på sosiale medier i 2022.

I arbeidet med arkivene er det så langt sortert ut 90 hyllemeter materiale som hører hjemme på bibliotek, eller som har blitt avhendet. Av de 260 hyllemeter som da gjenstår, er 100 hyllemeter ordnet og registrert i Excel, mens ti hyllemeter er helt ferdig. «Ferdig» betyr at materialet er ordnet, registrert og lagt inn i arkivportalen ASTA. Kystmuseet legger registreringen inn i Excel, som konverteres inn i ASTA av Arkivverket Trondheim. Mye av arbeidet med å samle inn og organisere havbruksarkivene har også vært tuftet på innsats fra frivillige.

«Nå skal arkivet være med å danne grunnlaget for forskning, formidling og kunnskapsutvikling. Med bakgrunn i at museets samling, som arkivet er en del av, er grunnmuren i alt vi gjør», sier direktør Jørgen Fjeldvær. Kystmuseet ser frem til at denne unike kilden om utviklingen av fiskeoppdrett i Norge blir tilgjengelig for alle.

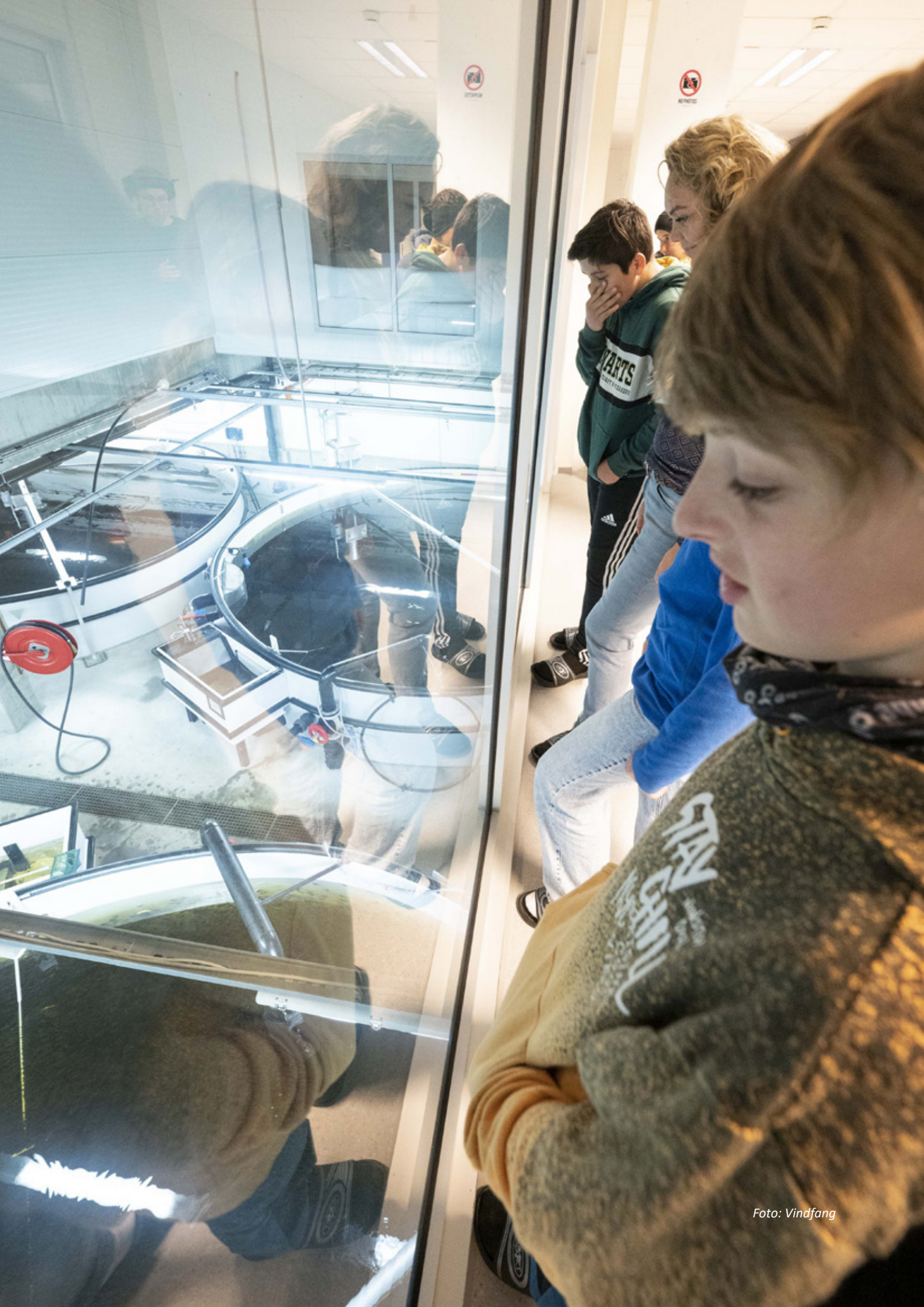

Foto: Vindfang

Redningsvest laget av seilduk fylt med fiber fra Kapok-treet (Silkebomullstre).
Foto: Sverresborg Trøndelag Folkemuseum / Digitalt Museum

Trondhjems Sjøfartsmuseum

ble etablert i 1919 og har siden 1967 holdt til i det gamle Slaveriet, også kalt Brattørvakta, fra 1784. Bygget er fredet og eies av Trondheim Havn. Museets hovedoppgave er å ta vare på, synliggjøre og formidle den maritime historien til Trondheim og omegn.

Samlingen, som i hovedsak er innsamlet av Trondhjems Sjømandsforening, består av skutebilder, skips-, mannskaps- og portrettbilder, skipsmodeller, navigasjonsutstyr, sjøkart og en rekke privatarkiv etter sjøfartsrelaterte firma og foreninger. Videre finnes oversikter over Trondheims seilskipsflåte, over kapteiner, styrmenn og loser samt mannskapslister og lister over inn- og utklarerte skip fra Trondheim på 1700–1800-tallet.

I 2015 ble SDS Hansteen overtatt av Museene i Sør-Trøndelag, og seildampskipet inngår nå som en del av Sverresborg Trøndelag Folkemuseums ansvar, på linje med sjøfartsmuseet.

Fredagsfakta

har blitt en fast formidlingspost på Facebook-siden til Trondhjems Sjøfartsmuseum. Tekstene som publiseres, er basert på faktiske hendelser, eller de kan handle om gjenstander eller yrker knyttet til trøndersk maritim historie. Innholdet i disse faktatekstene er spesielt rettet mot sjøfartsinteresserte folk i Trøndelag, men er også tenkt for de som er interessert i historie generelt og lokalhistorie spesielt.

Målet med tekstene er å spre kunnskap om faktiske hendelser, gjenstander og skip, forlis, sjøfolk, sjøforklaringer og alle mulige tema som knytter seg til sjøfartshistorikken i vår region. Museets store samling av skutebilder, fotografier, arkivalier, mannskapslister, flåtelister, sjøkart og skipsmodeller er ofte utgangspunkt for disse tekstene.

Denne digitale formidlingen kunne kanskje også hett Fredagsessay, da målet ikke alltid er å komme frem til en bestemt konklusjon, løse et problem eller finne svar, men kanskje like gjerne undre seg og stille viktige spørsmål knyttet til Trøndelags sjøfartshistorie gjennom flere hundre år. Det er jo ikke alltid man kan sette to streker under svaret og konkludere når det gjelder alle de hendelser som har funnet sted ved eller på sjøen i hele den tiden man har forsøkt å dokumentere de mange sidene ved sjøfartshistorien.

Et annet viktig mål med å publisere disse tekstene er å engasjere leserne. Noe som kanskje kan føre til at flere der ute ønsker å dele sine maritime historier og opplevelser. Flere eldre bruker Facebook aktivt, og dermed fungerer Fredagsfakta godt som en digital kanal for kunnskap og formidling til de som i all hovedsak ser ut til å være Sjøfartsmuseets målgruppe.

Sjekk ut Fredagsfakta på Facebook. God lesning!

Samfunnsoppdrag og samfunnsrolle

Det har i mange år vært satt søkelys på museenes samfunnsrolle utover de tradisjonelle museumsoppgavene, og både Kulturmeldingen og Museumsmeldingen løfter frem betydningen av museer. I Museumsmeldingen fastslås det at museene skal være sentrale aktører i den grunnleggende infrastrukturen for demokrati og frie ytringer. Dette gir seg også konkrete utslag i museumspraksisen i MiST, ved at flere stemmer slipper til og tause grupper blir synliggjort gjennom presentasjon av deres historier.

Bærekraft

FNs bærekraftsmål har dimensjonene miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Flere av museene arbeider med klima- og miljøtiltak delvis finansiert av egenkapitalmidler avsatt til ENØK-tiltak. I 2022 er det installert sponavsug med flisfyring i båtbyggeriet ved Museet Kystens Arv, der varmen brukes til oppvarming av lokalene. Flere har senket temperaturen, noen har vinterstengte anlegg, skifter til LED-belysning og installerer varmeovner med tidsbrytere. Noen etterisolerer bygninger og anlegg. Nytt verksted- og administrasjonsbygg på Orkla Industrimuseum er realisert med en rekke miljø- og bærekraftshensyn.

Rørosmuseet har kartlagt giftstoffer ved flotasjonsanlegget på gruveanlegget Storwartz, og Orkla Industrimuseum har levert 50 tonn sviller som spesialavfall.

Avfalls- og kildesorteringen er gjennomgående forbedret, herunder publikums muligheter til å sortere. Mange gjenbraker montre, utstillingsmaterialer og pakke-materialer. Sverresborg har skiftet til elektriske kjøretøy, og kunstmuseet er med i en bildelingsordning. Dataprogrammet Teams brukes mye til møter, og reisevirksomheten er betydelig redusert.

Klimasorg, økologi og miljøvern er tema i publikumsprogram, og gjenbruksmaterialer benyttes i verkstedaktiviteter. Museumsbutikkene er bevisst på klimaavtrykk fra varer de selger.

Økt velvære og bedre livskvalitet er eksempler på sosial bærekraft. MiST har tilbud for et mangfold av mennesker, og har over flere år hatt gratis inngang for barn sammen med en voksen, samt andre gratistilbud. Ringve/Rockheim har prosjekter ved Trondheim fengsel, og for eldre med kognitiv svikt og tilbud for eldre i samarbeid med Den kulturelle spaserstokken. Kunstmuseet har kunst- og verkstedtilbud ved Sykehusskolen ved St. Olavs hospital. Nordenfjeldske Transitt etterstreber sosial bærekraft med mål om å oppsøke et bredt publikum med samlingen. Nye arenaer tas i bruk, som for eksempel bibliotek, både i og langt fra Trondheim.

Universell utforming og tilrettelagt innhold

De fleste nyere publikumsbyggene er godt fysisk tilrettelagt med ramper, heis og automatiske dører, mens andre ikke er universelt utformet. Dette gjelder eksempelvis Stiftsgården og Austråttborgen samt 2. etasje ved Trondhjems Sjøfartsmuseum, alle leide bygg. Kunstmuseet mangler tilfredsstillende heisløsning, og det er utfordringer i mange antikvariske bygninger. Ringve har i 2022 fått HC-tilgang til scene og trapp, som også fungerer som løfteplattform for rullestoler. Barrierer for bevegelseshemmede er blitt fjernet fra den nye basisutstillingen «Lydspor», Museet Kystens Arv har bedret HC-parkeringen, og Sverresborg har oppgradert stier, også med belysning.

Det er en økende bevissthet rundt tilrettelegging av innhold og tilbud slik at det skal bli bra for alle. Norsk Døvemuseum har lenge vært i front, ikke bare med tegnspråklig tilbud for døve og hørselshemmede, men også med tilbud til mennesker med andre funksjonsvariasjoner. Gjennom prosjektet «Alle på museum 2020» fikk flere av museene tegnspråkvideos og taktile skilt med punktskrift og opphøyde bokstaver. Man er oppmerksom på bruk av fonter, skriftstørrelser og fargekontraster for bedre lesbarhet av utstillingstekster, samt bedre belysning. Rørosmuseet tilbyr audioguides med bilder og tekst.

Mangfold og inkludering

I 2022 har det i særlig grad vært søkelys på skeive historier gjennom kunstinnkjøp, utstillinger, arrangementer og nye samarbeidspartnere som ledd i Skeivt kulturår. De samiske fortellingene har hatt bred plass i Rørosmuseets formidling, ikke minst det rødlistede, sør-samiske språket. Ved innkjøp av kunst tas det høyde for mangfold.

Museene bidro til *Kulturnatt Trondheim* med omvisninger, performance og konserter. Kulturnatt er en viktig døråpner inn i museumsverdenen, der gratis inngang gir nye besøkende.

Flere museer har tilrettelagte arbeidsplasser via NAV; Sverresborg har tilbud gjennom Aktiv i bedrift.

Museet som møteplass

Utover det som naturlig tenkes om museenes rolle, er museene arenaer for samtaler og debatt; de er møteplasser for folk med felles interesser, for sosiale sammenkomster og for viktige markeringer i menneskers liv, samt at de naturligvis også er arenaer for annen kulturell aktivitet som teater og konserter.

Det er arrangert paneldebatt som reaksjon på Russlands invasjon i Ukraina på Trondheim kunstmuseum. Den tok opp spørsmål rundt boikott, et aktuelt tema etter at flere aktører i kulturlivet boikottet russiske samarbeidspartnere og utøvere. Én tekst kommenterte Hannah Ryggens verk i kontekst av situasjonen i Ukraina. Flere ansatte har skrevet kronikker og debattinnlegg.

Museet Kystens Arv er møteplass for folk med felles interesse for klinkbygde båter, mens Rørosmuseet er en viktig møteplass for håndverkere, både lokalt og nasjonalt.

Mange legger sosiale sammenkomster til museene, der kafeer leies ut til konfirmasjoner og minnestunder. Sverresborg arrangerte drop-in-bryllup, der om lag tjue par giftet seg i 2022. Og naturligvis brukes museene til konserter, teater og kino. Rørosmuseet er ofte møteplass i forbindelse med sin status som verdensarvsenter.

Immateriell kulturarv

MiST har ingen samlet plan for arbeidet med immateriell kulturarv, men de fleste museene arbeider mye med dette med tanke på forvaltning, forskning og formidling. Det skjer gjennom alt fra båtbygging og tradisjonshåndverk til innsamling av stedsnavn og faguttrykk fra gruvedrift, eventyrtelling, folkemusikk og dans, formidling av mattradisjoner og gjennom utøvende kunst.

Begge foto: Wil Lee-Wright

Solid kunnskapsproduksjon

MiSTs ambisjon er at museene skal etablere seg som arenaer for forskning og kunnskapsutvikling, øke samarbeidet med forskningsinstitusjoner og være synlige i fagmiljøene – primært nasjonalt, men også internasjonalt. Dette arbeidet har imidlertid ulik karakter ved museene. Utviklingsprosjekter som gir fornying, inngår i arbeidet og forståelsen som legges til grunn.

Forskningsutvalg

MiST har et forskningsutvalg som ledes av en direktør. Nytt styre ble valgt høsten 2022, da med prodekan for forskning ved Historisk fakultet, NTNU, som ekstern representant. Utvalget hadde ansvaret for det årlige KULMIST-seminaret i samarbeid med NTNU, Kulturminneforvaltning. Dette ble gjennomført i september med temaet *Ting i transitt* – med om lag tretti deltakere.

Masterstipend

Forskningsutvalget i MiST delte for tredje gang ut to masterstipender, og stipendene for 2022 gikk til Natalie Field og Erlend Flø Gustad. Natalie Field, som kommer fra Kunstakademiet ved NTNU, undersøker gjenstander laget av animalske materialer, som kan være synlige eller noen ganger usynlige. Hun ønsker å se på objekter med et nytt blikk – med en interesse for materialene – enten det er skinnen på en tromme eller håndtaket på en kniv. Hun samarbeider med flere av museene i MiST.

Erlend Flø Gustad er sivilingeniørstudent innen materialteknologi ved NTNU. Metall som korroderer, er en stor utfordring under konservering av kulturhistoriske gjenstander, og han jobber med denne problematikken i et samarbeid med Ringve Musikkmuseum.

Samarbeid med NTNU og andre utdanningsinstitusjoner

MiST samarbeider på en rekke forskjellige måter med NTNU, med formaliserte samarbeidsavtaler og praksisavtaler på fakultets- og instituttnivå. Administrerende direktør sitter i fakultetsstyret for Humanistisk fakultet. *Museum, samfunn, deltakelse – grunnutdanning for noen, etter- og videreutdanning for andre* er et samarbeidsprosjekt mellom NTNU KULMI og Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Prosjektet er støttet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) under programmet *Økt arbeidsrelevans i høyere utdanning*. MiST er representert i den lokale referansegruppen.

For NTNU blir samarbeid med praksisfeltet av stadig større betydning. Det skjer gjennom faste besøk av studenter i løpet av studietiden, ved at forelesere fra museene inngår i studiet, og ved at MiST-ansatte er biveiledere, sitter i programråd, styrer og andre organer på instituttene. For KULMI og arkiv- og samlingsstudiene har MiST etablert seg som fast praksisarena for studentene, både på bachelor- og masternivå.

Museene er også viktige lærebedrifter, der Museet Kystens Arv har hatt og har lærlinger i trebåtbyggerfaget samt utveksling med båtbyggere i Bretagne i Frankrike. Rørosmuseet inngår i Fagskolen Innlandets utdanning innen bygningsvern, og har vært lærebedrift i samarbeid med Røros Hotell.

NØKKELTALL

8
Antall større publikasjoner
12
Antall artikler totalt
5
Antall ansatte med doktorgrad
11
Antall FoU-prosjekter
2
Antall prosjekt i nasjonale museumsnettverk

Publikasjoner

Det er utgitt åtte større publikasjoner, derav to årbøker, én skjønnlitterær bok og fire større utstillingskataloger/antologier. I tillegg har forfatteren Thor Gotaas skrevet bok om skiløperen Sigurd Røen som del av Rindal skimuseums fokusering på Røen i 2022. Det er skrevet fire fagfelleverderte artikler, og åtte ansatte har skrevet andre forskningsartikler, derav tre årbokartikler, én artikkel i en norsk jubileumsbok, én i en tysk utgivelse, ett tidsskrift og to avis-/mediekronikker.

MiST hadde i 2022 fem ansatte med doktorgrad, fire med autorisasjon som førstekonservator NMF og fire med autorisasjon som konservator NMF. Ringve/Rockheim har tre av de fem med doktorgrad samt tre nye doktorgradsarbeider i gang, der to forventes fullført i 2023.

FoU-prosjekter

Flere av avdelingene deltar i forsknings- og utviklingsprosjekter sammen med en rekke partnere fra inn- og utland. Fire prosjekter er internasjonale, finansiert av Creative Europe, EEA Norway Grants, Nordisk kulturfond, Nordisk kulturkontakt og Nordisk råd. Temaene spenner fra dans som levende kulturarv, via tradisjonshåndverk og bygningsvern, til arbeid med å finne svar på museenes rolle og relevans i fremtiden og kompetanseheving på virtuell og utvidet virkelighet (VR/AR).

I tillegg foregår en rekke nasjonale prosjekter både via museumsnettverkene og med andre partnere, samt lokale og regionale prosjekter – fra dokumentasjon og registrering av naust og båter i indre del av Trondheimsfjorden til innsamling av stedsnavn på Hitra.

Deltakelse på konferanser

Kompetanseutvikling i museumssektoren skjer i stor grad gjennom deltagelse på seminarer og konferanser. Etter to år med korona ble det igjen normal reisevirksomhet i 2022, men det er fortsatt mange som arrangerer webinarer. Dette er en bærekraftig måte å skaffe seg mer kunnskap og kompetanse på, men erstatter likevel ikke de fysiske møtene.

Flere ansatte har deltatt på internasjonale konferanser, også med innlegg, og mange har deltatt på nasjonale konferanser og seminarer med presentasjoner/innlegg/workshops. Det er også mange som har deltatt på partnermøter i utlandet i forbindelse med pågående FoU-prosjekter og verdensarvsamarbeid.

Foto: Hilde Murvold Borgfjord

Foto: Erik Børseth

Relevant formidling

Året 2022 var ikke spesielt påvirket av pandemien. Kun de første tre månedene var det noe nedstenging. Tallene viser at besøket i 2022 var på 83 % av samlet besøkstall i 2019, før pandemien. Totalt ser man en økning i gruppebesøk, mens enkeltbesøk går noe ned. Museene har produsert en rekke kvalitativt gode tilbud, og det har skjedd mye positivt gjennom nye kreative tiltak, med læring og gode opplevelser for et mangfoldig publikum som resultat.

Besøk, besøksutvikling og publikumsutvikling

Besøksutviklingen fra 2021 til 2022 viser en økning på 27 % på tall som rapporteres til myndighetene. 25 % av de besøkende er barn og unge. Samlet besøkstall, som omfatter utleie, bruk av arenaene til teater, konserter og kafébesøk, har hatt en økning på 48 % fra 2021. Mens Kystmuseet har hatt en svært positiv besøksutvikling, har andre – av ulike årsaker – hatt noe nedgang. Her kan nevnes avlysning av Rørosmartna'n, manglende kafétilbud, redusert drift av Thamshavnbanen og stengt kunstindustrimuseum.

MiST har ikke gjennomført bruker- eller bruksundersøkelser i 2022, men mange arbeider målrettet for å nå nye besøksgrupper. Nytt booking- og billettsystem er innført, og dette gir bedre besøksdata og statistikk og vil være til god hjelp i det videre arbeidet med publikumsutviklingen. Det er utarbeidet en felles produktmanual for museene, og det er utviklet pakker og produkter tilpasset gruppe- og bedriftsmarkedet. Dette er både egne pakker og pakker laget i samarbeid med andre trønderske reiselivsaktører.

Stor aktivitet

Antallet arrangementer øker stadig. Totalt er 45 nye utstillinger åpnet i 2022. Det er arrangert 325 åpne møter og foredrag, 191 konserter, 20 dramaoppsetninger og 413 fremføringer. I tillegg kommer flere digitale tilbud og nye utviklede historier som formidles på ulikt vis. En rekke store arrangementer er gjennomført, som *Med hjerte for båt* på Museet Kystens Arv, førjulsarrangementer på flere av museene og den store Hannah Ryggen-triennalen, et samarbeid mellom mange av kunstinstusjonene i Trondheim.

Medvirkning

I strategien Formidling for barn og unge 2022–2026 er de overordnede føringene å være modig og jobbe med medvirkning. Planen fokuserer på samskaping som metode. Ungdom medvirket i utviklingen av strategien, og flere har arbeidet med medvirkning på forskjellig vis det siste året, som eksemplene under viser. Ringve/Rockheim har gjennomført feltarbeid opp mot barnehage, barneskole, ungdomsskole, videregående skole og folkehøgskole for å avklare deres behov og forstå hva museene kan være for dem. I første omgang er lærere intervjuet, men barn og unge er tatt med på råd ved gjennomføring av piloter. Deres stemmer har blitt brukt til å justere tilbudene.

Orkla Industrimuseum har styrket sin dialog både med skoler og barnehager og med barn/unge selv for å få innspill til hvordan formidlingen kan tilpasses og gjøres relevant og levende for målgruppen.

Mal en meter fred var et samarbeid mellom Rørosmuseet, teateret Elden og galleriet Kunst og Kaos om malekurs for barn. Dette resulterte i en utstilling utenfor Smelthytta i sommersesongen.

NØKKELTALL

388 136

Antall besøkende totalt

37 705

Antall barn og unge på pedagogiske opplegg

16

Antall tilbud i Den kulturelle skolesekken

112

Antall utstillinger totalt

129 840

Antall følgere på sosiale medier

Digital formidling

Det arbeides på flere felt med digital formidling, forstått som formidling som kan oppleves uavhengig av tid og sted, og ikke fysisk i utstillinger. Ringve/Rockheim har ansatt en digital formidler i en delstilling og produsert seks episoder til en podkast som publiseres i 2023.

I forbindelse med at MiST deltok i forprosjektet Historienes Trøndelag, jobbet museene med å produsere innhold til museenes kjernefortellinger. Ved Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum resulterte dette eksempelvis i en langtekst om Hannah Ryggens verk *6. oktober 1942*.

Rørosmuseet bruker KulturPunkt aktivt, både i museet og i kulturlandskapet på Storwartz og flere steder i verdensarvområdet. I 2022 lanserte det en digital bergstadvandring med samisk tema, via KulturPunkt, der samisk historie i bergstaden formidles på sørsamisk, norsk og engelsk. Trondhjems Sjøfartsmuseum startet i 2022 serien Fredagsfakta, der målet er å spre kunnskap på museets Facebook-side.

Et flertall av Trondheim kunstmuseums arrangementer – som panelsamtaler, kunstnerpresentasjoner og debatter – blir strømmet direkte og tilgjengeliggjort i museets digitale kanaler i etterkant.

Til utstillingen «Hege Lønne Retrospektiv» ble det skrevet en rekke tekster som satte kunstnerskapet hennes inn i en kunsthistorisk kontekst og samtidig belyste sider ved kunstverkene som kunne knyttes til relevante tema, som økologi og klimasorg. Tekstene ble publisert på museets nettside og kunne leses av publikum både i utstillingen og hjemme i etterkant.

DKS – Den kulturelle skolesekken

Samlet har 37 705 barn og unge deltatt i pedagogiske opplegg i 2022, en liten nedgang fra 38 025 året før, men der 9661 deltok i tilbud i regi av Den kulturelle skolesekken, en økning fra 8656 elever i 2021. Utviklingsmålet i MiST om flere prosjekter i DKS er nådd, da det i 2022 var 16 tilbud via DKS, mot 11 året før. Orkla Industrimuseum har mange nye opplegg, og flere har søkt om å få opplegg godkjent.

Mange lager skoletilbud tilrettelagt for spesifikke årstrinn, også utenom DKS. Rørosmuseet tilbyr gratis skoleprogram for alle trinn i Circumferensen, under tittelen *Verdensarven som veiviser*, med utgangspunkt i læreplanene. Rindal skimuseum tilbød formidlingsopplegget *Verdens første verdensmester Sigurd Røen* for 1.–6.klasse.

Foto: Wil Lee-Wright

Foto: Julie Hoff

Helhetlig samlingsutvikling og trygg ivaretagelse

Forvaltning av materiell og immateriell kunst- og kulturarv er et av museenes kjerneområder og krever både økonomiske og fysiske rammer, og ikke minst kunnskap og overblikk.

Samlingene

Museumssamlingene består av mange objekter, noen på størrelse med et knappenåls-hode, andre store, tunge og vanskelige å tallfeste. MiST forvalter fire teknisk-industrielle anlegg med to gruver, museumsjernbane og et avishus. Thamshavnbanen har 25 kilometer med jernbanespor bestående av banelegeme, skinner, sviller og pensler, kjøreledningsanlegg, tunnel samt bruer, kulverter, overganger, underganger og fegater. Forvaltningsmessig er 18 bygninger og alt rullende materiell i form av lokomotiv og jernbanevogner omfattende. Rørosmuseet har store oppgaver knyttet til Røros bergstad og Circumferensen sin verdensarvstatus tildelt av UNESCO, med forvaltning av bygg og anlegg etter Røros Kobberverk.

Samlingsutvikling

Generelt er det et restriktivt inntak, som faglige inntakskomiteer regulerer. Det arbeides med revisjon av samlingene og planlegging av avhending og destruksjon, uten at det har skjedd deaksesjonering av betydning. Det er en økning i antall kulturhistoriske objekter, som i hovedsak skyldes bedre oversikt. Fem bygninger, som for flere år siden er tatt ut av samlingen, er fjernet fra statistikken. Samtidig er det tatt inn én bygning. Det er tatt inn to sjeldne klinkbygde båter og en privat fotosamling. Det er kjøpt inn noe kunst og design takket være stimuleringsmidler i 2021 og Innkjøpsfondet for kunsthåndverk.

Registrering, digitalisering og tilgjengeliggjøring av samlinger og anlegg

Alle arbeider med å få bedre oversikt over og kunnskap om samlingene, og med å gi økt tilgang til dem. Noen har det meste registrert, mens andre har relativt store restanser. Særlig fotosiden har svært store restanser når det gjelder registrering, digitalisering og publisering, selv om det pågår et kontinuerlig arbeid.

Kystmuseet ordner havbruksarkivet, og arbeidet med Orkla-arkivene har hatt fremgang også i 2022, med nytt magasin på Løkken Verk og en engasjementstilling for å ordne arkivet. Med tilskudd fra Arkivverket vil engasjementet bli forlenget. Kunstmuseet har fått bevilget midler til å ordne arkivet etter Trondhjem kunstforening, samt digitalisere og publisere deler av materialet.

Kunstmuseet har deltatt i Kulturrådets prosjekt *Koordinert samlingsutvikling* og har systematisk gått gjennom kunstnerlisten for hele samlingen. Juridiske poster fra KulturNav brukes konsekvent. Dette er ledd i et større systematisk arbeid med kvalitative forbedringer. MiST har deltatt i arbeid med utviklingen av DAMS, i samarbeid med KulturIT. Dette skal sikre mediefiler i en skylagringsløsning. Det er arbeidet med å få oversikt over verk som BONO har rettigheter til, etter den nye åndsverkloven. MiST drifter Samlingsnett.no, en nasjonal ressursbank og et informasjonssted for alle som arbeider med samlingsforvaltning. Det er økning i antall brukere og sesjoner.

NØKKELTALL

36 285

Antall kunsthistoriske gjenstander

230 104

Antall kulturhistoriske gjenstander

5 236 650

Antall fotografier

268

Antall kulturhistoriske bygninger

4

Antall teknisk-industrielle anlegg

Ved konsolideringen ble det utformet gode, langsiktige avtaler mellom MiST og stiftelsene, men det er likevel en rekke uklare forhold knyttet til eierskap av objekter på museene. Gamle deponeringsavtaler, ofte uten tidsbegrensning, og mangelfulle avtaler ved innlån gir utfordringer. Dette arbeidskrevende ryddearbeidet pågår hos noen av museene.

Tilstanden til de kulturhistoriske bygningssamlingene

Det er fortsatt store utfordringer når det gjelder bygningsvedlikehold, både på Sverresborg og Rørosmuseet. Tilgang på ressurser og kvalifiserte håndverkere er en del av forklaringen, mens endrede klimaforhold forsterker behovet for hyppigere vedlikehold enn tidligere antatt.

Rørosmuseet forvalter to ulike bygningsamlinger eid av henholdsvis Stiftelsen Rørosmuseet og staten ved Statsbygg, med ulikt finansieringsgrunnlag og ulik forvaltning. Prosjektet med istandsetting og vedlikehold av eiendommene etter Røros Kobberverk fikk økonomiske ressurser ved forvaltningsoverføringen fra KLD til Statsbygg. Etterslepet på istandsettingen og arbeidet med vedlikehold på Nedre Stortvart og Olavsgruva-området har vært prioritert.

Sverresborgs hovedoppgave har vært restaurering av stua fra Litjbuane i Meldal, som inngår i EØS-prosjektet *House of Arts*. Bygningen er tatt ned, og den blir laftet opp igjen innendørs, med mulig gjenreisning høst/vinter 2023. I løpet av våren 2022 har eier av bygningsmassen på Rindal skimuseum, Rindal kommune, foretatt omfattende restaurering på de antikvariske bygningene.

Programvaren FAMAC er anskaffet for å kunne forbedre FDV-arbeidet (Forvaltning, Drift og Vedlikehold) på alle bygg, både de antikvariske og de som er knyttet til drift.

Tilstand og oppbevaringsforhold for samlinger og anlegg

Flere forbedringer er gjort, men det er fortsatt prekære behov, særlig for kunstsamlingene. Det er leid mer magasinareal på Dora, slik at samlingene gradvis kan flyttes inn. Kystmuseet har flyttet samlingene til gode lokaler, og Museet Kystens Arv arbeider med å flytte ut fra dårlige lager. FOTOSamlingene har gode oppbevaringsforhold. Orkla Industrimuseum har tatt i bruk nærmagasin, og ny, takoverbygd vognhall gir bedre forhold for togmateriell.

MiST har, med økonomisk bidrag fra Trøndelag fylkeskommune, påtatt seg ansvaret for å utrede fellesmagasin for fylkets konsoliderte museer. Arbeidet med kartlegging av magasinforhold og samlet magasinbehov pågår. En ny samlingsforvaltningsplan er fortsatt under arbeid.

Foto: Wil Lee-Wright

Foto: Spesiellise Foto & Design

Aktiv samhandling

MiST samarbeider med eksterne aktører på mange plan, og samarbeidet tar mange former. Det er etablert et nettverk for direktørene i museene i Trøndelag – Stiklestad, Saemien Sijte, Museet Midt og MiST – som også er utvidet med direktørene for Justismuseet, Jødisk museum og Rustkammeret for å skape samarbeid og fellesskap mellom museene i regionen.

Historienes Trøndelag

Historienes Trøndelag er et samarbeidsprosjekt mellom MiST, Museet Midt, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, NTNU Vitenskapsmuseet, Saemien Sijte og Trøndelag Reiseliv. Prosjektet har som overordnet mål å løfte regionen som kulturhistorisk opplevelsesregion i årene frem mot nasjonaljubileet i 2030, for slik å bidra til å styrke lokal kultur- og historiekompetanse og engasjement for fastboende, og for å tydeliggjøre Trøndelag som et attraktivt reisemål for kulturinteresserte tilreisende.

Samarbeid med lag og organisasjoner

Museumsavdelingene samarbeider lokalt med et mangfold av lag og organisasjoner. Dette er alt fra venneforeninger, historielag, husflidslag, kunstforeninger, velforeninger og frivillighetssentraler til næringsforeninger og ulike næringslivsaktører. I tillegg samarbeider de med mange typer festivaler og med European Region of Gastronomy og restaurantene Gubalari og Bula Neobistro, der middager blir servert med utgangspunkt i kunstverk.

Regionale og kommunale samarbeid

De ulike vertskommunene er viktige samarbeidspartnere gjennom politisk og administrativ ledelse, kulturenhet, oppvekst/skole/barnehager, kulturskoler, Den kulturelle skolesekken og helse/omsorg. Flere har inngått samarbeid med videregående skoler. Rørosmuseet samarbeider med Verdensarvrådet samt verdensarv faggruppe for Røros bergstad og Circumferensen. Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har hatt en rekke samarbeid med bibliotek gjennom Nordenfjeldske Transitt.

Markedssamarbeid

MiST samarbeider internt gjennom en markedsgruppe bestående av én person fra hvert museum som jobber med markedsføring, og har felles gavekort, annonser og kampanjer. Det er utarbeidet en felles produktmanual for museene, og utviklet pakker og produkter tilpasset gruppe- og bedriftsmarkedet. Museene som ligger i Trondheim, samarbeider med Visit Trondheim og Midtbyen Management, mens de øvrige samarbeider med sine lokale destinasjonsselskaper.

Representasjon i nettverk

Alle museene i MiST er med i ett eller flere av de nasjonale museumsnettverkene. Ringve/Rockheim er ansvarsmuseum for Musikknettverket, og Rørosmuseet har sekretariatsfunksjonen for Nettverk for tradisjonshåndverk og bygningsvern fra 2022. MiST er representert i Norges museumsforbund med styremedlem i hovedstyret og varamedlem i Fagseksjon for formidling. MiST har en representant i styret for Norges dokumentarv, som er den norske delen av UNESCOs Memory of the World-program, og nasjonale representanter for henholdsvis TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) og EMA (European Museum Academy).

Tjenesteyting, oppdrag og kunnskapsdeling

MiST har en lang tradisjon for å yte tjenester til mindre museer i regionene utenfor MiST. Dette er hjelp til vurdering av samlinger og arkiver, utstillingsbistand eller generell museumsfaglig rådgivning. Ansatte i MiST holder også en rekke innledninger, faglige foredrag og kurs, der de deler sin kompetanse. MiST har en samarbeidsavtale med Jødisk museum i Trondheim om å yte bistand og museumsfaglig arbeid. Det er i 2022 utført flere oppdrag for private/offentlige kunder, blant annet innen bygningsvern og kulturminnefaglig rådgiving, registrering av kulturminner og konserveringsoppdrag for NDR/Riksregaliene.

Foto: Wil Lee-Wright

Foto: Wil Lee-Wright

Organisasjonen

Det er etablert tre tverrgående prosjektgrupper for arbeidet med kjerneoppgavene: forskningsutvalg, utvalg for arbeid med formidlingsstrategi for barn og unge, og samlingsforvaltning. Samarbeidet mellom NKIM og TKM er prioritert og forsterket av utredningsarbeidet om nytt museum for kunst og form.

To samlinger for museumsdirektører og avdelingsledere ble gjennomført, samt to felles ansattsamlinger. Tema var knyttet til strategiplanprosessen.

Kompetanseheving har skjedd i form av kurs i arbeidsrettslige tema for alle ledere med personalansvar. Prosjektlederkurs er gjennomført høsten 2021 og våren 2022 for totalt 76 ansatte.

Arbeidsmiljø

Organisasjonen har et velfungerende arbeidsmiljøutvalg (AMU). Det er verneombud ved hvert enkelt museum, og et felles hovedverneombud for MiST. Et felles system for HMS-arbeidet er innført. Forum for verneombud ble etablert, og første samling avholdt høsten 2022. Støttetjenestene på organisasjons- og HR-siden er etablert med to stillinger, og arbeid med nytt HRM-system er påbegynt.

Én arbeidsgruppe jobber med stoffkartotek, og det er anskaffet programvare for registrering av farlige stoffer. Dette er primært ledd i HMS-arbeidet, men også læring for å vurdere mer miljømessige løsninger.

Sikkerhet og beredskap

Det arbeides kontinuerlig med å forbedre tekniske anlegg. Rutinemessige brann- og førstehjelpskurs gjennomføres for både fast ansatte og sesongansatte, der sikkerhetsrutiner gjennomgås. MiST har felles beredskapstilhenger med tanke på evakuering av samlinger, utstillinger og antikvariske bygg. Museene har sikringsplaner, og det har et felles sikringsutvalg. De har brannvarslingsanlegg direktekoblet til AMK-sentralen, og mange har innbruddsalarmer direktekoblet til vaktsselskap.

Jernbanedriften på Thamshavnbanen drives i samsvar med jernbaneloven og krever et omfattende sikkerhetsstyringssystem som overvåkes av Statens jernbanetilsyn.

Ansatte

MiST har 262 ansatte, hvorav 234 er fast ansatt og 28 er i midlertidige stillinger. De fast ansatte utgjør 163 årsverk. Totalt har MiST 192,61 årsverk. Av disse utgjøres 91,51 årsverk av menn og 101,1 av kvinner. Ved nyansettelser ses det spesielt på kjønnsbalansen, og MiST har som klart mål at ingen skal føle seg diskriminert på grunn av kjønn. I ledergruppen på elleve personer er det fem menn og seks kvinner.

NØKKELTALL

287 mill. kr.

Omsetning

262

Antall ansatte totalt

101

Antall årsverk kvinner

92

Antall årsverk menn

350

Antall frivillige

Måloppnåelse

- Økonomistyring: MiST skal budsjettere og avsette 1 % av omsetningen, slik at MiST gradvis bygger opp sin egenkapital for å redusere økonomisk risiko og bidrar til fremtidig handlingsrom. I 2022 var resultatgraden i morselskapet 6,72 %. Målet er oppnådd.
- Maksimalt 60 % av omsetningen skal gå til personalkostnader, for å gi organisasjonen mest mulig handlingsrom innenfor driften. I 2022 utgjorde personalkostander 50 % av omsetningen. Målet er oppnådd.
- Nærværspersent: 95 %. MiST skal være en organisasjon hvor ansatte trives. Nærværspersent for 2022 ble 92,74 %. Målet er ikke oppnådd.
- Økt egeninntjening på 2 %. Målet er ikke oppnådd.

Foto: Vindfang

Foto: Milan Ognjanovic

SDS Hansteen på seilas. Foto: Karin Fuglem

Design: MiST, Aina Berg

Språkvask og korrektur: Museumsforlaget AS

Forsidefoto: Marthe Kalland, Allsidig Design

Grafisk produksjon: Fagtrykk AS

FAGTRYKK

MiST er en av regionens største kulturinstitusjoner og består av 12 museer og 32 besøkssteder.

Fullstendig årsrapport finnes på: [www.mist.no/om oss](http://www.mist.no/om_oss)

www.mist.no

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG